

NL

NL

NL

EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 4.5.2010
COM(2010)203 definitief

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE
AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ
EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S**

**OVER DE VOORTGANG BIJ DE REALISATIE VAN DE TRANS-EUROPESE
NETWERKEN IN DE PERIODE 2007-2009**

**Overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EG) nr. 680/2007
en de artikelen 9, lid 2, en 15 van Beschikking 1364/2006/EG**

SEC(2010)505 final

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE
AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD,
HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ
EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S**

**OVER DE VOORTGANG BIJ DE REALISATIE VAN DE TRANS-EUROPESE
NETWERKEN IN DE PERIODE 2007-2009**

**Overeenkomstig artikel 17 van Verordening (EG) nr. 680/2007
en de artikelen 9, lid 2, en 15 van Beschikking 1364/2006/EG**

1. HET BELEIDSKADER

Tijdige en passende investeringen in energie-infrastructuur zijn bepalend voor de toekomstige Europese economische groei en stabiliteit. Het TEN-E-beleid is ontstaan in 1996, als een van de stappen op weg naar de voltooiing van de Europese interne markt. Doel was een groter politiek draagvlak te creëren voor investeringen in energie-infrastructuur. De nadruk lag op haalbaarheidsstudies voor, in het bijzonder grensoverschrijdende, gas- en elektriciteitsprojecten die de werking van de interne markt ten goede komen. Op dat moment was er nog geen sprake van een EU-energiebeleid, noch van een interne energiemarkt. De investeringsprojecten van de nationale overheidsbedrijven waren in de eerste plaats gericht op de continuïteit van de energievoorziening.

Bij latere herzieningen van het TEN-E-beleid werd ook rekening gehouden met criteria inzake duurzaamheid en energiezekerheid. In het algemeen was men destijds van oordeel dat er tijdens de uitvoeringsfasen geen behoefte was aan EU-interventie aangezien de projecten gepaard gingen met commerciële belangen. De TEN-E-begroting bleef derhalve erg bescheiden – ongeveer 22 miljoen euro per jaar tijdens deze verslagperiode.

Dit verslag biedt een overzicht van de mate waarin de TEN-E in de periode 2007-2009 de Europese energiesector hebben geholpen strategische netwerkprojecten te ontwikkelen en te realiseren. De periode waarop dit verslag betrekking heeft, valt onder de TEN-E-richtsnoeren¹ van september 2006, die de richtsnoeren van 1996² en 2003³ vervangen. In de richtsnoeren van 2006 werden de doelstellingen van het beleid herzien en een aantal nieuwe begrippen en instrumenten ingevoerd, zoals de verschillende prioriteitscategorieën en Europese coördinatoren die de uitvoering van projecten moeten stroomlijnen en zorgen voor een betere coördinatie tussen de lidstaten langs internationale corridors. In dit verslag wordt tevens gewezen op zowel de positieve aspecten als de zwakke punten van de TEN-E.

¹ Beschikking nr. 1364/2006/EG.

² Beschikking nr. 96/391/EG.

³ Beschikking nr. 1229/2003/EG.

Gedetailleerde informatie over de projecten van Europees belang en de prioritaire projecten is opgenomen in de bijlage⁴. De bijlage bevat een korte omschrijving van de projecten, de stand van zaken van de verschillende projecten en een overzicht van de financieringsbronnen in de periode 2007-2009. Voorts wordt in de bijlage een gedetailleerde analyse gemaakt van de problemen die tijdens de uitvoering van de projecten zijn opgetreden.

Het kader voor het Europees energiebeleid is in de loop van de verslagperiode ingrijpend gewijzigd. Er zijn ambitieuze klimaatdoelstellingen (de 20-20-20-doelstellingen) vastgesteld en het derde pakket interne energiemarkt is aangenomen. Deze doelstellingen vormen nu een integrerend onderdeel van de nieuwe EU2020-strategie⁵, die de Commissie in maart 2010 heeft gelanceerd. In deze periode werd de EU bovendien getroffen door de grootste economische crisis sinds haar ontstaan. Voorts is de geopolitieke energiecontext gewijzigd door de opkomst van China en andere groeilanden als belangrijke energie-importeurs.

In dit verslag wordt gewezen op het belang van energie-infrastructuur voor de algemene energiebeleidsdoelstellingen van de EU en de realisatie van de 20-20-20-doelstellingen. Het reikt elementen aan voor de voorbereiding van een nieuw EU-instrument voor energievoorzieningszekerheid en -infrastructuur, zoals gevraagd door de Europese Raad van maart 2009⁶ en aangekondigd in de Mededeling over de Tweede strategische toetsing van het energiebeleid (2008)⁷ en het groenboek over energienetwerken (2008)⁸.

2. VOORTGANG BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN TEN-E-PROJECTEN

Het TEN-E-beleid is ontstaan en ontwikkeld in de jaren 1990 via de opeenvolgende TEN-E-richtsnoeren en het overeenkomstige financieel reglement. De huidige doelstellingen van het TEN-E-beleid zijn (1) de voltooiing van de interne energiemarkt in de EU ondersteunen, (2) het isolement van de minder ontwikkelde en insulaire gebieden terugdringen (3) de energievoorziening van de EU verzekeren en diversifiëren door samenwerking met derde landen en (4) bijdragen tot duurzame ontwikkeling en de bescherming van het milieu. Het huidige TEN-E-beleidskader is van toepassing op elektriciteits-, gas- en alkeengasnetwerken.

In de richtsnoeren voor de trans-Europese netwerken in de energiesector van 2006 zijn de projecten die in aanmerking komen voor financiële bijstand van de Unie opgelijst op basis van de voormelde doelstellingen en prioriteiten. In totaal zijn er ongeveer 550 TEN-E-projecten die, op basis van de verwachte ruimere Europese baten, zijn ingedeeld in drie categorieën.

Projecten van Europees belang zijn grensoverschrijdende projecten of projecten die zorgen voor een aanzienlijke uitbreiding van de grensoverschrijdende overdrachtcapaciteit. Zij krijgen voorrang voor financiering uit de TEN-E-begroting.

⁴ SEC(2010) xxx.

⁵ EU 2020 - Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei, 3 maart 2010.

⁶ Europese Raad 19-20 maart 2009, conclusies van het voorzitterschap, punt 7880/1/09.

⁷ COM(2008) 781.

⁸ COM(2008) 782.

Van de 32 elektriciteits- en 10 gasprojecten van Europees belang zijn er 9 voltooid: vijf elektriciteitsprojecten en vier gasprojecten. Voorts wordt sinds 2007 aan 12 projecten gewerkt: negen elektriciteitsprojecten en drie gasprojecten. Een klein aantal projecten van Europees belang hebben een ernstige vertraging opgelopen. Dat is het geval voor Yamal (studiefase nog niet gestart) of de Baltische interconnector (bouw opgeschort hoewel de vereiste vergunningen zijn afgegeven). Eén project is geschrapt: de lijn Stupava (SK) — Wenen (Zuid-Oost) (AT).

Prioritaire projecten zijn projecten met een aanzienlijke invloed op het functioneren van de interne markt, het gebruik van hernieuwbare energie en/of de continuïteit van de energievoorziening. Deze projecten worden geselecteerd uit de projecten van gemeenschappelijk belang en genieten de tweede prioriteit voor financiële bijstand van de Unie.

In totaal zijn er ongeveer 140 prioritaire elektriciteits- en 100 gasprojecten. 21 daarvan werden voltooid in de periode 2007-2009, 9 elektriciteits- en 12 gasprojecten. Op dit moment wordt gewerkt aan 46 projecten: 33 in de elektriciteitssector en 13 in de gasector.

Projecten van gemeenschappelijk belang voldoen aan de in de richtsnoeren vastgestelde doelstellingen en prioriteiten en bieden, op basis van een kosten-batenanalyse uit het oogpunt van de milieuaspecten, de continuïteit van de voorziening en de geografische samenhang, de potentiële economische levensvatbaarheid. In de richtsnoeren zijn 164 elektriciteits- en 122 gasprojecten opgesomd.

In de periode waarop dit verslag betrekking heeft, zijn verschillende projecten uit de drie categorieën herzien in het licht van de wijziging van de marktvraag of problemen bij de uitvoering. Dit wijst op de behoefte aan een flexibeler definitie van de TEN-E-projecten om beter in te kunnen spelen op behoeften inzake de ontwikkeling van het netwerk.

Het TEN-E-instrument is het meest doeltreffend gebleken voor projecten die als eerste prioriteit voor financiering waren aangemerkt, met name de projecten van Europees belang met een sterk politiek draagvlak en gunstige commerciële perspectieven. Het TEN-E-beleid moeten worden toegespitst op een kleiner aantal strategische projecten die voor de Unie prioritair zijn. Tegelijk moet de definitie van de projecten flexibel zijn om beter in te kunnen spelen op de marktontwikkelingen.

3. FINANCIERING VAN DE TEN-E-INFRASTRUCTUUR

In de EU wordt energie-infrastructuur in de eerste plaats gefinancierd door transmissiesysteembeheerders (TSB) via de tarieven ("de gebruiker betaalt"). Naargelang de omvang van de algemene investeringen bedraagt het eigen vermogen van de TSB's tussen 20-100% van de totale investering. De rest wordt gewoonlijk gefinancierd met leningen van internationale financiële instellingen of commerciële banken. Voorts worden samenwerkingsverbanden met andere ondernemingen uit de gas- en elektriciteitssector, die geen systeembeheerder zijn, opgezet om extra middelen te vinden. De lidstaten dragen gewoonlijk niet rechtstreeks bij aan de

financiering van TEN-E-projecten, die meestal door de TSB's worden uitgevoerd en gefinancierd.

Via verschillende instrumenten wordt EU-steun voor TEN-E-projecten verleend:

- De **Verordening inzake de financiering van de TEN**⁹, herzien in juni 2007, vormt een aanvulling op de TEN-E-richtsnoeren. De begroting voor het TEN-E-programma bedraagt 155 miljoen euro voor de begrotingsperiode 2007-2013, waarvan ongeveer 70 miljoen euro voor de periode 2007-2009. Hoewel de maximale steunintensiteit oploopt tot 50% voor studies en 10% van de subsidiabele kosten bij werkzaamheden, bedraagt de bijstand zelden meer dan 0,01 tot 1% van de totale kostprijs van een project.
- De **Europese investeringsbank** speelt een belangrijke rol bij de realisatie van TEN-E-projecten. In de periode 2007-2009 werd respectievelijk 2 561 miljoen euro en 3 407 miljoen euro uitgetrokken voor gas- en elektriciteitsprojecten.
- Door de erkenning van hun sociaal en economisch belang hebben energie-infrastructuurprojecten een grotere prioriteit gekregen bij andere EU-financieringsbronnen zoals **de Structuurfondsen, het Pretoetredingsinstrument (IPA), het Europees Nabuurschapsbeleid (ENPI¹⁰/NIF¹¹), en het Kaderprogramma voor O&O**. Deze programma's beschikken over een veel grotere begroting dan de TEN-E-energiemiddelen. In absolute termen ging het echter nog steeds om kleine bedragen, behalve voor de Structuurfondsen, waar de steun voor TEN-E-projecten opliep tot bijna 700 miljoen euro.
- In 2009 stemde de Raad er uitzonderlijk mee in 3,98 miljard euro vrij te maken voor energie-infrastructuur en –technologie in het kader van het **Europees energieprogramma voor herstel (EEPR)**. De economische crisis van 2009 heeft een grote impact gehad op commerciële infrastructuurprojecten. Deze middelen waren bestemd voor projecten waarbij de door het intrekken van de kredieten opgelopen vertraging niet alleen nadelig is voor de continuïteit van de energievoorziening van de EU, en derhalve voor de toekomstige economische groei, maar ook een grote impact zou hebben op de werkgelegenheid en de vaardigheden in de energie- en bouwsector, zodat de invoering van koolstofarme technologie in de energienetwerken in het gedrang komt. Een groot deel van de EEPR-middelen wordt geïnvesteerd in prioritaire TEN-E-projecten.

⁹ Verordening (EG) nr. 680/2007.

¹⁰ Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument

¹¹ Investeringsfaciliteit voor het nabuurschapsbeleid

De TEN-E-middelen worden doelmatiger besteed dankzij een betere coördinatie met andere activiteiten inzake energie-infrastructuur en –instrumenten in de EU. De inspanningen voor een betere coördinatie, ook met het beleid van de lidstaten, kan beter worden gestructureerd om de synergieën te versterken en betere resultaten te boeken, onder meer in financiële termen, en de algemene samenhang van de EU-maatregelen en het EU-beleid te waarborgen. Er is behoefte aan een betere coördinatie tussen het TEN-E-programma en de ENPI-/NIF-instrumenten om meer mogelijkheden te creëren voor markt- en netwerkindegratie en beter rekening te houden met aspecten zoals de ontwikkeling van slimme netwerken en de verbetering de onderlinge koppeling tussen de nieuwe lidstaten (structuurfondsen en de EIB) en derde landen (IPA, ENPI/NIF). De impact van de TEN-E kan aanzienlijk worden versterkt door deze aanpak verder te ontwikkelen.

4. EEN GROTER POLITIEK GEWICHT

In de richtsnoeren van 2006 worden de langetermijndoelstellingen van de TEN-E in herinnering gebracht, namelijk de concrete werking en ontwikkeling van de energiemarkt aanmoedigen en het isolement van minder ontwikkelde en insulaire gebieden terugdringen. Voorts wordt opnieuw de nadruk gelegd op de behoefte om de continuïteit van de energievoorziening te versterken en wordt de nieuwe doelstelling herhaald om bij te dragen tot duurzame ontwikkeling en de bescherming van het milieu.

Gedurende de verslagperiode heeft het TEN-E-programma een positieve bijdrage geleverd tot de ontwikkeling en de werking van de interne energiemarkt. De elf grensoverschrijdende elektriciteitsprojecten die dankzij het TEN-E-programma sneller konden worden gerealiseerd, hebben de energiehandel en –concurrentie aangezwengeld, bijgedragen tot een nivellering van de gemiddelde energieprijzen en de marktintegratie, en derhalve de ontwikkeling van een reële interne markt, bevorderd.

De continuïteit van de energievoorziening is versterkt dankzij de uitbreiding van de transmissiecapaciteit tussen en binnen de lidstaten voor zowel gas als elektriciteit en dankzij drie LNG-terminals en gasopslagprojecten. In dit opzicht hebben de TEN-E bijgedragen tot een diversifiëring van de gasbevoorrading. Alleen via het EEPRI is echter aanzienlijk geïnvesteerd in technologie voor bidirectionele gasstromen voor nieuwe en/of bestaande gaskoppellijnen om de energiezekerheid te versterken.

Wat betreft de doelstelling om het isolement van perifere en insulaire regio's te doorbreken, is de vooruitgang bescheidener. Aan vier van de negen projecten wordt nog gewerkt. De onzekerheid over de toekomstige bronnen voor elektriciteitsproductie (ingevoerd gas of hernieuwbare energie) vormt een rem op de investeringen in infrastructuur in geïsoleerde markten.

De jongste jaren is het TEN-E-kader versterkt en wordt niet alleen gestreefd naar marktinterconnectie, maar ook naar continuïteit en diversifiëring van de voorziening en naar duurzaamheid. De beste resultaten van het programma worden echter nog steeds bereikt bij grote aanbodgerichte interconnectieprojecten. De effecten van de TEN-E zijn bescheidener in het licht van de recentere strategische doelstellingen en uitdagingen van het EU-energiebeleid.

5. VERSTERKEN VAN DE COÖRDINATIE EN SAMENWERKING

In de richtsnoeren is een kader gecreëerd voor een nauwere samenwerking, onder meer door een betere uitwisseling van informatie en coördinatie tussen de lidstaten. In deze verslagperiode werd voor de TEN-E voor het eerst een beroep gedaan op Europese coördinatoren: in september 2007 werden vier coördinatoren aangesteld voor een periode van vier jaar¹².

De coördinatoren hadden als taak te bemiddelen bij strategische grensoverschrijdende projecten om praktische problemen op te lossen die de realisatie van die projecten in de weg stonden. Twee jaar later hebben twee van de coördinatoren hun opdracht afgerond en zijn de twee andere nog aan het werk. De lidstaten op het hoogste niveau samenbrengen om politieke of administratieve problemen op te lossen is voor de coördinatoren het doeltreffendst gebleken. Dat is hen gelukt dankzij hun onpartijdigheid en politieke ervaring, hun duidelijk mandaat, scherpe planning en nauw overleg op het hoogste niveau met de Commissie en de lidstaten. Een probleem is het risico op verwarring tussen de respectieve rol van de coördinatoren en die van de Commissie, met name wanneer zij zijn aangesteld voor projecten die de EU-grenzen overschrijden.

Tegelijk heeft de Commissie zich ingespannen om de relevante actoren samen te brengen om tot een consensus te komen over politiek gevoelige en complexe regionale projecten. Het gaat onder meer over het interconnectieplan voor de energiemarkt in het Oostzeegebied, de zuidelijke corridor met inbegrip van Nabucco, en steun voor regionale initiatieven zoals het Pentalateraal forum (gas en elektriciteit) en het nieuwe Heptalaterale forum (elektriciteit) dat door Duitsland en Polen wordt getrokken.

De coördinatie tussen de lidstaten en nationale regelgevende instanties is belangrijker geworden nu de inspanningen om een volledig eengemaakt Europees gas- en elektriciteitsnetwerk tot stand te brengen, worden opgevoerd.

Dankzij de inspanningen van de Europese coördinatoren werden een aantal zwakheden van het bestaande TEN-E-kader weggewerkt. Hun optreden heeft aanzienlijke vooruitgang opgeleverd voor de betrokken projecten, vooral voor projecten die met duidelijke problemen kampen en waarbij verschillende landen en ondernemingen zijn betrokken.

De Commissie heeft een cruciale rol gespeeld om de realisatie te faciliteren van complexe regionale projecten waarbij diverse landen en ondernemingen zijn betrokken en waarbij een sectoroverschrijdende aanpak essentieel is.

6. VERGUNNINGSPROCEDURES

Bijna alle TEN-E-projecten kampen met problemen tijdens de uitvoering. Die hebben vooral te maken met financiële en technische beperkingen, specifieke

¹²

De heer Mario Monti, de heer Josiaz van Aartsen, de heer Georg Wilhelm Adamowitsch en prof. Wladyslaw Mielczarski. De jaarverslagen en andere relevante documenten van de Europese coördinatoren staan op: http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/tent_e/coordinators_en.htm.

knelpunten in verband met het gekozen tracé en de juridische en politieke context. Een van de grootste obstakels is echter de vergunningsprocedure. Het TEN-E-programma biedt hierop geen antwoord.

Overeenkomstig de TEN-E-richtsnoeren moeten de lidstaten al het mogelijke doen om vertraging bij de realisatie van de projecten te vermijden (met name bij projecten van Europees belang), maar moeten zij tegelijk de milieuprocedures in acht nemen. Krachtens het Verdrag inzake het Energiehandvest geldt dit eveneens voor betrokken derde landen. De onvoorspelbare duur van de vergunningsprocedure, die kan oplopen tot verschillende jaren of zelfs decennia, vormt een toenemend probleem. In plattelandsgebieden kunnen daar nog milieueisen en publieke tegenstand tegen grote infrastructuurprojecten bovenop komen. Bij projecten over lange afstand, wat vaak het geval is bij TEN-E-projecten, zijn de problemen vaak recht evenredig met het aantal gemeenten, regio's en landen die het tracé doorkruist.

De meeste, zo niet alle, lidstaten zijn zich bewust van dit probleem en een aantal hebben reeds regelgevende maatregelen genomen om de vergunningsprocedures te versnellen of te vereenvoudigen. Aangezien deze wetgeving nog zeer recent is, is in de praktijk nog niet getest in hoeverre ze opgewassen is tegen juridische en praktische problemen.

Om de nodige binnenlandse steun te waarborgen kunnen sommige lidstaten bepaalde projecten het statuut toekennen van project van nationaal belang. Hierdoor kunnen vertragingen tijdens de vergunningsprocedure worden vermeden en kan de uitvoering van infrastructuurprojecten worden versneld.

Dit gebeurt echter nog niet in alle lidstaten en bij grensoverschrijdende projecten is er meestal geen sprake van coördinatie op regionaal of Europees niveau. Bovendien is in de TEN-E-richtsnoeren op dit moment geen mechanisme opgenomen om de samenhang tussen de nationale en Europese prioriteiten op het gebied van energie-infrastructuur te verzekeren.

Het is duidelijk dat de plannings- en vergunningsprocedures van projecten waarvoor verschillende overheden bevoegd zijn, moeten worden gestroomlijnd. De jongste twee jaar zijn er stappen gezet om de vergunningsprocedures voor grote infrastructuurprojecten in de lidstaten te vereenvoudigen. De EU moet echter initiatieven te nemen om een grotere samenhang en coördinatie te bewerkstelligen.

7. CONCLUSIES EN VOORUITBLIK

De TEN-E hebben bijgedragen tot de politieke zichtbaarheid van de geselecteerde projecten en tot het vinden van de nodige fondsen op de financiële markt. Het TEN-E-label, dat wordt toegekend aan de projecten van het grootste Europees belang, en de aanstelling van de Europese coördinatoren waren doorslaggevend voor deze resultaten.

Het Europees energiebeleidskader is de jongste jaren evenwel ingrijpend veranderd, waardoor een grondige evaluatie van zowel het concept als de beginselen van het TEN-E-kader zich opdringen. Reeds in 2008 is in het kader van het Groenboek van de Europese Commissie over energienetwerken onderzocht of de TEN-E het juiste

instrument zijn om de 20-20-20-doelstellingen en veiligheidsdoelstellingen te realiseren. In het Groenboek is gesteld dat er behoefte is aan een nieuw instrument om een antwoord te bieden op de groeiende uitdagingen inzake energiezekerheid en netwerkinvesteringen in de EU. De Europese Raad heeft deze conclusies in maart 2009 bekrachtigd. In dit verslag worden deze argumenten verder ontwikkeld. Dit verslag sluit tevens aan bij de conclusies van de Europese Raad van maart 2009 waarin de Raad de Commissie heeft opgeroepen een voorstel in te dienen voor een nieuw EU-instrument voor energiezekerheid en –infrastructuur.

In de overeenkomst inzake een **energiebeleid voor de EU** van 2007¹³ zijn ambitieuze en bindende doelstellingen vastgesteld inzake de uitstoot van broeikasgassen¹⁴ en hernieuwbare energiebronnen¹⁵ teneinde de klimaatverandering tegen te gaan, de concurrentiepositie te verbeteren en de energiezekerheid van de Europese consument te garanderen. Om deze doelstellingen te realiseren, moet worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van energie-infrastructuur: om hernieuwbare energiebronnen in het net te integreren, de hogere technologische risico's van koolstofarme technologieën te milderen, de Europese energiemarkten te integreren en de continuïteit van de energievoorziening te verzekeren.

Het regelgevingskader inzake de gas- en elektriciteitsinfrastructuur is aanzienlijk gewijzigd: het **3^e pakket interne energiemarkt**¹⁶ is in de zomer van 2009 aangenomen en wordt nu ten uitvoer gelegd. Dat pakket voorziet in nieuwe instrumenten voor een betere samenwerking tussen de transmissiesysteembeheerder en de regulators. Het Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) gaat in 2011 van start en moet zorgen voor de grensoverschrijdende coördinatie van de regels inzake netwerktoegang en investeringen. De Europese netwerken van transmissiebeheerders voor gas (ENTSO-G) en elektriciteit (ENTSO-E) hebben als opdracht om de marktintegratie in de praktijk om te zetten door een Europese visie te ontwikkelen inzake netwerktoegang en –investeringen. Een van hun belangrijkste opdrachten is de opstelling van een tienjarenplan voor de ontwikkeling van het netwerk. Voor gas is in december 2009 een eerste ontwerp gepubliceerd, voor elektriciteit gebeurde dat in maart 2010.

In juli 2009 heeft de Europese Commissie, naar aanleiding van de Tweede Strategische toetsing van het energiebeleid van november 2008, de oproepen van de Raad en het Parlement en in het licht van de gascrisis van januari 2009, een nieuwe **verordening voorgesteld met maatregelen om de continuïteit van de gasbevoorrading te verzekeren**. Terwijl in de verordening de nadruk wordt gelegd op de interne markt als beste waarborg voor de continuïteit van de voorziening, worden ook gemeenschappelijke normen vastgesteld inzake de continuïteit van de voorziening - de infrastructuurnorm (n-1) en aanbodnormen voor beschermde

¹³ COM(2007) 1, door de Raad bekrachtigd in zijn conclusies van de lente 2007.

¹⁴ Richtlijn 2009/29/EG tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten van de Gemeenschap te verbeteren en uit te breiden, Beschikking nr. 406/2009/EG inzake de inspanningen van de lidstaten om hun broeikasgasemissies te verminderen om aan de verbintenissen van de Gemeenschap op het gebied van het verminderen van broeikasgassen tot 2020 te voldoen.

¹⁵ Richtlijn 2009/28/EG ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (de "RES-richtlijn").

¹⁶ Richtlijnen 2009/72/EG en 2009/73/EG en Verordeningen (EG) nrs. 713/2009, 714/2009 en 715/2009.

afnemers. Voorts moeten alle interconnectoren (behoudens enkele uitzonderingen) binnen de twee jaar na de inwerkingtreding van de verordening worden uitgerust voor bidirectionele gasstromen.

Om de economische heropleving aan te zwengelen werd in het kader van het **Europees energieprogramma voor herstel** 4 miljard euro uitgetrokken om private investeringen te stimuleren in elektriciteitsinfrastructuurprojecten, off-shorewindkracht en koolstofopslag. Het bevat nuttige lessen inzake de voordelen van een grote samenwerking tussen de lidstaten en strategische betrokkenheid op hoog niveau.

In deze context zijn in de periode 2007-2009 de zwakheden van de TEN-E aan de oppervlakte gekomen. Het programma bood niet snel genoeg een antwoord op de grote uitdagingen die de jongste jaren zijn ontstaan en is niet opgewassen tegen de toenemende uitdagingen in verband met de doelstellingen voor 2020 en 2050.

De nieuwe beleidscontext vormt een uitdaging voor het TEN-E-programma, dat noch over de middelen, noch over de flexibiliteit beschikt om een volwaardige bijdrage te leveren tot de realisatie van de energie- en de klimaatdoelstellingen. In 2010 zal de Commissie onderzoeken of er behoefte is aan een nieuw instrument dat weergeeft hoe belangrijk infrastructuur is voor de realisatie van de beleidsdoelstellingen.

Uit de besluiten van dit verslag worden de volgende prioriteiten afgeleid, die verder worden uitgewerkt en geanalyseerd in de geplande herziening van de TEN-E en de daaraan gekoppelde effectbeoordeling.

Ten eerste moeten de **strategische prioriteiten van het EU-energiebeleid duidelijker worden omschreven**. De energienetwerken moeten worden gemoderniseerd zodat Europa kan voldoen aan zijn energiebeleidsdoelstellingen, waaronder de 20-20-20-doelstellingen. De netwerken moeten een meer Europese dimensie krijgen met het oog op de ontwikkeling en de werking van de interne energiemarkt, de versterking van de energiezekerheid maar ook om de invoering van nieuwe technologieën mogelijk te maken. De netwerken moeten voorts flexibel worden met het oog op diverse hernieuwbare bronnen, een meer gedecentraliseerde stroomproductie, waarbij een beroep wordt gedaan op slimme technologieën in verband met de energievraag met onder meer een supernetwerk voor gas en elektriciteit in de hele EU alsmede netwerken voor koolstofvastlegging en –opslag (CCS). Voorts moet worden gekeken naar de externe dimensie van infrastructuur en de diversifiëring van de bevoorradingslijnen, in het bijzonder voor gas maar eventueel ook voor olie.

Ten tweede is er behoefte aan een **nieuwe aanpak voor de definiëring van projecten**. De huidige categorisering is verwarrend en biedt geen duidelijk beeld van de doelstellingen. De in het kader van de Tweede Strategische toetsing van het energiebeleid van de Commissie gehanteerde aanpak waarbij verschillende projecten worden gebundeld tot één regionaal initiatief, zoals de zuidelijke corridor voor de invoer van gas uit het Kaspische Zeegebied of het Baltisch interconnectieplan, kan worden voortgezet. Er moet diepgaand politiek overleg worden gevoerd om te bepalen welke de toekomstige prioriteiten zijn inzake Europese infrastructuur.

Ten derde moeten **de mogelijkheden voor samenwerking tussen de bij individuele projecten betrokken lidstaten beter worden benut**. Dit geldt voor zowel de planning als de politieke coördinatie. Situaties waarbij projecten van Europees belang op nationaal niveau geen prioriteit krijgen of waarbij die projecten niet dezelfde steun krijgen van alle betrokken lidstaten zijn onhoudbaar. Er moet worden onderzocht of binnen elke lidstaat, minstens voor grensoverschrijdende projecten, één (centrale) vergunningsinstantie kan worden opgezet om de uitvoering te versnellen.

Ten vierde moet **een sterkere EU-strategie inzake infrastructuur ervoor zorgen dat de investeringen zijn afgestemd op de omvang van de uitdagingen**. In Europa worden investeringen in netwerken gewoonlijk gefinancierd met de opbrengsten van de door de netwerkgebruikers betaalde tarieven. Dat zal ook in de toekomst het geval blijven. In bepaalde gevallen kan publieke financiering verantwoord zijn in het licht van het algemeen Europees belang of een duidelijk aangetoond marktfalen waardoor investeringen uitblijven. De in het kader van andere EU-instrumenten beschikbare financieringsbronnen moeten beter worden benut en afgestemd op het energiebeleid.

Samen met dit rapport schuift de Commissie een aantal overwegingen naar voren voor het toekomstige energieactieplan, waarvan de ontwikkeling van een sterkere en flexibeler energie-infrastructuur, die volledig is afgestemd op de huidige politieke uitdagingen, een van de grote prioriteiten vormt.